

# De opbouw van een imperium

## Peaky Blinders in de tijd van industrialisatie

Birmingham aan het begin van het interbellum, een donker en grauw decor. Tussen de grote fabrieken neemt de familie Shelby het heft in eigen handen en bouwt een imperium op onder de naam *Peaky Blinders*. Dit fictieve gangsterepos kent een bijzondere hoofdrolspeler: het historisch decor, dat exemplarisch is voor de industriële samenleving van Groot-Brittannië en goed gebruikt kan worden om een inkijk te geven in veranderende sociaal-maatschappelijke verhoudingen aan het einde van de lange IJzeren Eeuw.

**D**e leider van de *Peaky Blinders*-clan, Thomas Shelby, loopt met zijn lange wollen jas en zijn pet met scheermesjes verstoppt in de rand door de modderige straten van Birmingham. Hij rookt een sigaret en loopt onverstoord langs vonkende metaalwerkplaatsen, hoge steenkoolfabrieken en grijze havenbekkens voor de binnenvaart. Hij is op weg naar *The Garrison*, een kroeg op de hoek van Garrison Lane en Witton Street, in een van de armste arbeiderswijken van de stad. De kroeg is eigendom van Arthur Shelby, zijn broer. Vanuit *The Garrison* wordt een deel van de illegale praktijken van zijn familiebedrijf ondernomen.

### Grauw decor

Birmingham is vlak na de Grote Oorlog een trieste stad, waarin tijd en ruimte is voor clans als de *Peaky Blinders* om het heft in eigen handen te nemen. Veteranen zoals de Shelby-broers, teleurgesteld in de naoorlogse Britse overheid, proberen na de oorlog de draad weer op te pakken



en zetten hun eigen (illegale) gokkantoor op. De *Peaky Blinders* worden, omdat ze de wetten niet al te letterlijk nemen, een succesvolle (criminele) organisatie in de stad in het hart van Engeland. Het vroeg-twintigste-eeuwse Birmingham is door de metaal- en steenkolenindustrie een grauw decor ten tijde van de hoogtijdagen van de Britse industrialisatie.<sup>1</sup> De stad is exemplarisch voor de overgang van het handelskapitalisme naar industrieel kapitalisme. Kleine, volle arbeiderswoningen, ongezonde en onveilige werkplaatsen, modderige straten met open riolen, illegale bokspartijen en veel openbaar dronkenschap tekenen de arbeids- en leefomstandigheden van de eerste jaren na de Eerste Wereldoorlog in de stad. De langzame revolutie van industrialisatie leidt tot de vorming van nieuwe sociale klassen aan het einde van de lange IJzeren Eeuw. De grootindustriëlen hebben de macht gepakt. De liberale Britse overheid speelt het spel mee, zolang het in dienst staat van de economische groei van het imperium, want de Britten hebben zich inmiddels ontwikkeld tot de werkplaats van de wereld.

De clan, met pater familias Thomas Shelby aan het hoofd, verdient geld als water aan (illegale) gokpraktijken en investeringen, succesvol opgezet in ►

**Koen Beunen** is student geschiedenis en **Benoit Vliegen** is student aardrijkskunde aan Fontys Lerarenopleiding Sittard. **Bram de Wever** is docent contemporaine geschiedenis en lerarenopleider aan dezelfde lerarenopleiding. **Daan van Leeuwen** is redacteur van Kleio.



### Peaky Blinders (2013-2019)

Seizoen 1 t/m 5

**Bedenker:** Steven Knight

**Acteurs:** Cillian Murphy, Paul Anderson, Helen McCrory, Sam Neill, e.a.

**Duur:** Afleveringen van circa 60 minuten

**Te zien op:** Netflix (16+)

**1** Kenmerkend aspect: De industriële revolutie die in de westerse wereld de basis legde voor een industriële samenleving. Deelonderwerp binnen de historische context: 3. Welke rol speelden de koloniën in sociaal-economische ontwikkeling in Groot-Brittannië (1750-1900)? Zeker het onderdeel over de sociaal-maatschappelijke veranderingen door de industrialisatie, gevoed door de koloniën, zijn goed zichtbaar in *Peaky Blinders*.

## Bruikbare scènes

### ■ Seizoen 1, aflevering 1, 07.17-13.56:

Deze scène begint met politieagent Campbell die in de trein naar Birmingham zit. Hij wordt gestuurd om voor eens en altijd af te rekenen met de criminele bende *Peaky Blinders*, maar moet ook op communistenjacht in Birmingham. We zien de communistische leider Freddie Thorne in een fabriekshal spreken tot een grote groep arbeiders. 'Het bloed dat vloeide in Vlaanderen, wie is daarvoor beloond?!' schreeuwt Thorne. Hier wordt duidelijk dat de arbeiders er na de oorlog nog steeds beroerd aan toe zijn en het gevoel hebben 'vergeten te worden'. In de nog steeds erbarmelijke armoede waarin ze verkeren, kan het communistische gedachtegoed welig tieren onder het 'proletariaat' van Birmingham. De scène eindigt in een café waarin Thomas Shelby en Freddie Thorne praten over de 'ware gedachte' van het communisme. Dit gesprek wordt echter bruut verstoord door een veteraan uit de Eerste Wereldoorlog die in een toestand van shellshock het hele café kort en klein slaat. De veteraan verkeert in een psychose en denkt dat hij nog steeds in de loopgraven zit.

### ■ Seizoen 1, aflevering 2, 04.08-07.02:

Freddie Thorne en Ada Shelby verkondigen in Birmingham de gedachte van het socialisme en communisme, en krijgen hierdoor veel aanhangers. Dit blijft niet onopgemerkt door de Britse regering in Londen, die een politiebrigade stuurt. In de armste sloppenbuurten van Birmingham gaan de agenten op zoek naar communisten en in het bijzonder hun leiders. Met geweld doorzoeken ze verschillende huizen en er vinden knokpartijen plaats tussen politieagenten en communisten. De scène laat een goed beeld zien van het arme, grauwe Birmingham. Tevens komt ook de grote angst voor het socialisme en communisme in beeld, dat in deze scène met geweld wordt bestreden.

### ■ Seizoen 3, aflevering 1, 01.10-06.55:

In deze scène gaat Thomas Shelby trouwen met zijn geliefde Grace Burgess. Het huwelijk is opmerkelijk, omdat Thomas en Grace uit verschillende sociale klassen afkomstig zijn. Dit zien we ook terug in deze scène, waarbij de familie van Grace vooral bestaat uit hoge militaire officieren en mensen van adel. Thomas is afkomstig uit een arme zigeunerfamilie, maar heeft zich door slimme (criminele) investeringen flink op weten te werken. De grote sociale verschillen in Engeland, net na de Eerste Wereldoorlog, zie je hier goed terug, vooral wanneer je deze scène vergelijkt met de fabrieksscènes die in bijna alle afleveringen van *Peaky Blinders* te zien zijn.

### ■ Seizoen 3, aflevering 4, 10.58-13.33:

In het jaar 1924 komt Linda Shelby, de vrouw van bendelid Arthur Shelby, naar het kantoor van de familie Shelby. Ze weet dat de mannelijke leden van de familie er niet zijn en dat alleen de vrouwen op kantoor werken. Linda vertelt dat Jessie Eden een staking gaat organiseren in een fabriekshal in Sparkhill voor de vrouwelijke lassers en draadwerkers. Ze protesteren tegen de slechte arbeidsomstandigheden met weinig vakantiedagen en lagere lonen voor de vrouwelijke arbeiders ten opzichte van de mannelijke arbeiders. Ten slotte gaan alle vrouwelijke arbeiders van Birmingham de straat op, waar ze een gezamenlijke protestmars lopen richting de fabriek in Sparkhill. Later in de serie wordt Jessie Eden hét symbool voor het feminisme in Birmingham.

*The Garrison*, de Shelby-huizen aan Watery Lane en de binnenvaartdokken van Camden Town. De corrupte politie lijkt niets te willen doen aan dit soort misstanden in de armste arbeiderswijken van de stad, en heeft haar handen vol aan het opkomende communisme, criminaliteit en openbaar dronkenschap. Pas als in de stad een lading wapens van de East India Company verdwijnt, komen de *Peaky Blinders* in het vizier van de hogere kringen van de Britse politie. Een jonge Winston Churchill, op dat moment *Secretary of State for the Colonies*, zet een eenheid op, die de kisten met wapens moet terugvinden. Deze wapens, waaronder een aantal grotere automatische wapens, waren bedoeld voor het leger om in de koloniën de orde te bewaren.<sup>2</sup> De politie probeert in de Shelby-clan te infiltreren om de wapens terug te vinden, waarmee ook de loyaliteit van de lokale politie onder druk komt te staan.

## Politieke achtergrond

De serie laat niet alleen de rauwe werkelijkheid van een industriestad in het interbellum zien, maar geeft ook meer inzicht in het politiek-maatschappelijk kruispunt waarop Groot-Brittannië en vele andere Europese landen op dat moment staan. In de jaren na de Grote Oorlog ebte het Brits-nationalisme weg en rammelen verschillende emancipatiebewegingen aan de deur. De ontevredenheid over de Britse regering en de slechte omstandigheden in de arbeiderswijken nemen toe en zetten de deur open voor andere politieke geluiden: het socialisme en het communisme. De veteranen binnen de *Peaky Blinders* laten zich vooral door het snelle geld stimuleren om de grens tussen het wettelijke en het onwettelijke op te zoeken en te investeren in een gokkartel. Terwijl de vele ontevreden fabrieksarbeiders van Birmingham graag willen horen wat de communistische leiders te zeggen hebben over hun omstandigheden.<sup>3</sup> Zo zien we in de serie dat er steeds meer ruimte komt voor oproer, opstand en stakingen door het





- 2 Kenmerkend aspect: Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie.
- 3 Kenmerkend aspect: De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.
- 4 Kenmerkende aspecten: De opkomst van emancipatiebewegingen & voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces.

ophitsen door de communistische volksmenners in de fabriekshallen. De politie lijkt er weinig aan te kunnen doen.

In seizoen 3 krijgt ook Birmingham te maken met de onrustige tijden van het Europese vasteland als hooggeplaatste leden van de Russische adel asiel aanvragen en in contact komen met de Shelby's. De edellieden zijn gevlucht voor het geweld van de Russische Burgeroorlog waarin Groot-Brittannië een rol is gaan spelen. De Britten hadden in de nasleep van de Eerste Wereldoorlog kant gekozen voor de antibolsjewistische coalitie (de Witten) in de burgeroorlog in het voormalige Russische keizerrijk, en interveniëren in de beginjaren van de oorlog om de bolsjewieken (de Roden) het hoofd te bieden. De Britse regering kon in deze onstuimige tijden niet anders dan deze leden van de Russische adel asiel bieden. Het geeft een inkijk in de onstabiele situatie waarin Europa verkeerde.

### **'Er komt steeds meer ruimte voor oproer en stakingen door het ophitsen door communistische volksmenners'**

Een andere interessante emancipatiebeweging uit de serie die we in deze tijd zien ontstaan, is het feminisme. In seizoen 4 maken we kennis met de Britse feministe Jessie Eden die zich hard probeert te maken voor de rechten van de vrouwelijke arbeiders.<sup>4</sup> In cafés en openbare zalen geeft ze toespraken aan arbeiders. De activiste heeft overigens echt bestaan. Ze initieerde medio jaren twintig een aantal stakingen onder vrouwelijke arbeiders en mobiliseerde daarbij duizenden vrouwen. Het is bijzonder interessant om de karakterontwikkeling van de vrouwen in de serie *Peaky Blinders*

met de leerlingen te analyseren. Alle vrouwelijke hoofdrolspelers, bijvoorbeeld tante Polly, Ada (de zus van Thomas Shelby) en Esme (de vrouw van jongere broer John) ontwikkelen zich tot sterke, onafhankelijke vrouwen binnen de serie. In een wereld waarin vrouwen steeds meer rechten krijgen, spelen zij de hoofdrol.

Alle afbeeldingen zijn scènes uit de serie.



### **Historiciteit van *Peaky Blinders***

De schrijver van de succesvolle serie gebruikte ter inspiratie een Birminghamse bende van goedgeklede jonge mannen, die naar dezelfde naam luisterde. Deze groep, onder leiding van Thomas Gilbert, hield zich eind negentiende, begin twintigste eeuw bezig met criminele activiteiten in de industriestad. Uiteindelijk kwam het hoofd van deze bende om het leven in een bendeoorlog met de concurrerende *Birmingham Boys* onder leiding van Billy Kimber, die eveneens een rol speelt in de tv-serie. In de televisieserie komt Kimber om het leven door toedoen van de *Peaky Blinders*. De gehele Shelby-clan die de hoofdrol speelt in de serie is fictief. In werkelijkheid waren de *Peaky Blinders* jonge, werkeloze arbeiders van verschillende families die geld verdienden door illegale 'bookmaking', diefstal en geweld.



### In de klas

*Peaky Blinders* vertelt het verhaal van de familie Shelby die grootverdieners worden en een imperium in meerdere steden opbouwen. Het decor, Birmingham in de hoogtijdagen van de Britse industrialisatie aan het begin van de jaren twintig, speelt eveneens een hoofdrol. De kenmerken van de industrialisatie en haar gevolgen zijn interessant om te onderzoeken met bijvoorbeeld leerlingen uit leerjaar 3. Kiest u wel bewust de scènes uit, omdat de serie voor zestien jaar en ouder is goedgekeurd. In de bovenbouw kunt u met de serie bij examenkandidaten vmbo het begin van het historisch overzicht of bij havo en vwo de kenmerkende aspecten uitwerken. Sommige fragmenten zijn ook geschikt om te koppelen aan de historische context Het Britse Rijk (1585-1900).

## **'Birmingham wordt door Peaky Blinders exemplarisch voor hoe Groot-Brittannië de werkplaats van de wereld was'**

De serie sluit, voor het visualiseren van het examenonderwerp bij het Britse Rijk, het beste aan bij het derde deelonderwerp: de rol van de koloniën in de sociaal-economische ontwikkelingen van Groot-Brittannië (1750-1900). De serie speelt zich weliswaar in de roerige jaren twintig af, maar laat wel goed de gevolgen zien voor de gewone man en de veranderende maatschappelijke verhoudingen in de overgang naar Brits industrieel kapitalisme. Birmingham wordt door *Peaky Blinders* exemplarisch voor hoe Groot-Brittannië de werkplaats van de wereld was gedurende de lange IJzeren Eeuw. Laat in de klas vooral een aantal fragmenten uit de eerste drie seizoenen van de serie zien, die over de eerste paar jaar na de Eerste Wereldoorlog gaan. Zij illustreren de Britse industriële samenleving het meest. De latere seizoenen (later in de jaren twintig) zijn interessant om vooral de politiek-maatschappelijke ontwikkelingen van het interbellum aanschouwelijk te maken. ■

# **Peaky Blinders in de klas**

## **Run je eigen criminele organisatie ten tijde van de industrialisatie**

De succesvolle serie *Peaky Blinders* rondom de gangsterfamilie Shelby uit Birmingham blijkt een uitstekende leidraad om aspecten voor de drie vakken aardrijkskunde, geschiedenis en economie te behandelen: van urbanisatie tot aan de sociale kwestie ten tijde van de industrialisatie en het modern imperialisme. Vanuit de vakinhouden wordt gewerkt aan de kerndoelen van alle drie de vakken. Het levert een prachtig vakoverstijgend project op.

Derdejaarsstudenten van Fontys Lerarenopleiding Sittard van het leergebied Mens en Maatschappij ontwierpen samen met docenten en leerlingen van het Bonnefanten College in Maastricht een vakoverstijgend project voor Humanics, waarbij in de drie vakken aardrijkskunde, geschiedenis en economie gewerkt wordt aan het opzetten van een eigen criminele organisatie in de tijd van burgers en stoommachines. De rode draad door dit project: de serie *Peaky Blinders*.

### Wat?

Met behulp van de serie *Peaky Blinders*, de ict-tool Padlet, veldwerk in de eigen omgeving en lessen over steenkool, urbanisatie, begroten, vraag en aanbod, de industrialisatie in Engeland, de arbeidsomstandigheden voor en na de Eerste Wereldoorlog, emancipatiebewegingen, de sociale kwestie, infrastructuur en stadsontwikkeling leren leerlingen binnen het leergebied Mens en Maatschappij om een eigen criminele organisatie in hun eigen 'oude omgeving' op te zetten en uit te breiden.

### Hoe lang?

Acht lessen van 50 minuten.

### Wanneer?

In de lessenreeks werken de leerlingen projectmatig aan de inhoud van tijdvak 8 en 9. Het gaat over de industrialisatie in de negentiende eeuw, het modern imperialisme en de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog in Engeland.

### Hoe werkt het?

Om tijdvak 8 meer eigentijds aan te zetten, wordt elke les begonnen met een gedeelte van een aflevering van de populaire serie *Peaky Blinders*. Vervolgens heeft elke les zijn eigen (vakoverstijgende) inhoud om de kerndoelen 36-42 en 46 van SLO te behandelen binnen geo-

contexten, tijdvak 8 en economische aspecten voor leerjaar 2/3. In week 1 krijgen de leerlingen les over waar allemaal aan te denken valt bij het opzetten van een criminele organisatie (locatiefactoren, vraag en aanbod, beveiliging, infrastructuur, winst, omzet, en dergelijke), maar ook over het ontstaan van steenkool en het steenkoolbeken dat van Engeland tot aan Zuid-Limburg loopt. Immers de criminele organisatie bestaat bij de gratie van deze delfstof. Met Padlet moeten de leerlingen aan het einde van het project hun opzet en ontwikkeling pitchten. Maar dit is minder eenvoudig dan het lijkt. Door veldwerk in de eigen omgeving dienen foto's gebruikt te worden om de historische, geografische en economische aspecten van de organisatie toe te lichten. Aan de hand van lessen over het modern imperialisme leren

de leerlingen dat de organisatie kan groeien door de toename en import van andere delfstoffen en grondstoffen. Discussies en lessen over de sociale kwestie, politieke stromingen en emancipatiebewegingen worden flankerend aangeboden.

### Voor wie?

De projectmatige opzet maakt het mogelijk om deze lessen en opdrachten te laten uitvoeren door heterogene groepen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vmbo, havo en vwo).

### Wat levert het op?

Het behoeft weinig uitleg dat termen als industrialisatie, urbanisatie, modern imperialisme en de sociale kwestie zich perfect lenen om in een vakoverstijgende context aan te bieden. Het boek *Verdeel en heers* (1996) van historicus H.L. Wesseling was voor ons een

goed startpunt om ons meer te verdiepen in vakoverstijgende contexten: inter- en transdisciplinair onderwijs ontwerpen. Het levert ook meer 'eigentijds' onderwijs op en het leren werken en ontwerpen van onderwijs naast (of buiten) een methode (om). Leerlingen vinden het uiteraard wel 'gaaf' om vanuit een televisieserie te werken. Het aspect van het omgevingsonderwijs leert de leerlingen vanuit een leuke opdracht toch gedetailleerd en vanuit verschillende invalshoeken naar de eigen omgeving (van toen tot nu) te kijken. Zo is geschiedenis, aardrijkskunde en economie meer dan alleen iets dat in de boeken te vinden is. ■

**Koen Beunen** is student geschiedenis en **Luc Barrois** en **Benoit Vliegen** zijn studenten aardrijkskunde aan Fontys Lerarenopleiding Sittard. **Bram de Wever** is docent contemporaine geschiedenis en lerarenopleider geschiedenis aan dezelfde lerarenopleiding.

### Lesmateriaal

De leermiddelen bij deze lessenreeks zijn verkrijgbaar bij Bram de Wever via [b.deweever@fontys.nl](mailto:b.deweever@fontys.nl).

